

Oswin Schneeweisz & Wouter Roorda

NEDER WOLF

DE TERUGKEER VAN EEN
GEVREESDE LANDGENOOT

BLAUWBURGWAAL

NEDERWOLF

De terugkeer van een gevreesde landgenoot

Oswin Schneeweisz & Wouter Roorda

ISBN 9789493340176

Ook verkrijgbaar als eBook

1e druk februari 2025

Tekstredactie: Ilona van Hilst

Opmaak: Eric Jan van Dorp

Afbeeldingen in dit boek:

Adobe Stock,

Stijn Lumeij (p. 87, p. 111),

Liesbeth van den Hof (p. 87, p. 111, p. 120, p. 144),

Wikimedia Commons (p. 12),

Aniek Beekman/Omroep Gelderland (p. 148)

Een uitgave van:

Uitgeverij Blauwburgwal, Amsterdam

info@blauwburgwal.nl

www.blauwburgwal.nl

Copyright©2025 Uitgeverij Blauwburgwal

Copyright©2025 Oswin Schneeweisz & Wouter Roorda

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd in welke vorm dan ook zonder uitdrukkelijke en schriftelijke toestemming van de uitgever.

Oswin Schneeweisz & Wouter Roorda

NEDER WOLF

DE TERUGKEER VAN EEN
GEVREESDE LANDGENOOT

UITGEVERIJ BLAUWBURG WAL

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD.....	9
1 WOLVEN EN MENSEN.....	13
1.1 WAAROM NÓG EEN BOEK OVER DE WOLF?	13
1.2 PASSIE VOOR DIEREN.....	16
1.3 VUILNISBELT-MODEL	17
1.4 SLECHTE IMAGO VAN DE WOLF.....	20
1.5 OORLOG EN WOLVENPLAGEN	25
1.6 HET BEEST VAN GÉVAUDAN	27
2 DE GESCHIEDENIS VAN DE WOLF	29
2.1 LEVEN MET EEN WOLF (MARK ROWLANDS).....	29
2.2 EMOTIES BIJ DIEREN	31
2.3 BLOEDDORSTIG	33
2.4 RANGORDE	35
2.5 INCIDENTEN IN HET VERLEDEN	36
2.6 WOLF EN WOLFHYPRIJEN.....	39
2.7 BEELDVORMING BIJ HERINTRODUCEREN WOLF.....	41
2.8 WOLVENBESTRIJDING	49
3 DE WOLF IN MIJ.....	57
3.1 ROOFDIERENGEDRAG.....	58
3.2 ALS KIND IN DE NATUUR	59
3.3 DE JAGER.....	62
4 WET- EN REGELGEVING.....	71
4.1 VERDRAG VAN BERN	71
4.2 HABITATRICHTLIJN	73
4.3 GEBIEDSBESCHERMING VAN DE WOLF	74
4.4 HET SOORTENBESCHERMINGSREGIME VAN DE WOLF.....	80
BOX 1 - HYBRIDISATIE EN BESCHERMINGSSTATUS.....	82
BOX 2 - RECHTBANK VERBIEDT INZET PAINTBALLGEWEER EN ZENDEREN.....	85

4.5 WETTELIJKE REGELS IN NEDERLAND.....	88
Box 3 - GEDODE WOLF IN WAPSE.....	88
Box 4 - FINANCIERING/COMPENSATIE: LIFE-PROGRAMMA EN ANDERE REGELINGEN	92
4.6 HET TELLEN VAN WOLVEN EN DE RODE LIJST.....	93
Box 5 - ZOOGDIERVERENIGING, ZOOGDIERSTICHTING EN DE NEDERLANDSE TELINDUSTRIE.....	94
Box 6 - IUCN; REGISSEUR VAN NATUURBEHOUD EN BIODIVERSITEIT ACHTER DE SCHERMEN.....	100
4.7 CONCLUSIE.....	103
5 REWILDING: RUIMTE MAKEN VOOR DE NATUUR (EN DE WOLF)...	107
5.1 VERKNOPING MET KLIMAATDOELEN EN NATUURDOELSTELLINGEN.....	107
Box 7 - NATUURMONUMENTEN EN LANDSCHAPPENNL.....	112
5.2 REWILDING CONSEQUENTIES NIET ALTIJD LOGISCH CONSISTENT.....	115
Box 8 - REWILDING NGO'S.....	116
5.3 CONCLUSIE.....	119
6 DE SPEKKOEK VAN DE DIERENACTIVISTEN.....	123
6.1 NADERE AFBAKENING: DE DIERENCOALITIE.....	123
Box 9 - DE WOLVENDIALOOG.....	125
6.2 GESCHIEDENIS.....	126
6.3 FINANCIERING.....	130
Box 10 - VERMOGENSFONDSEN DIE DONATEURS WAREN VOOR DIERENORGANISATIES.....	131
6.4 DIERENORGANISATIES EN DE LOBBY VOOR DE WOLF.....	134
6.5 DE SERIEPROCEDURE NADER BESCHOUWD.....	135
Box 11 - HOUSE OF ANIMALS FOUNDATION.....	139
6.6 TEGENGELUIDEN ROND DE KOMST VAN DE WOLF.....	142
6.7 CONCLUSIE.....	143
HOOFDSTUK 7 DE WOLFSKLOOF.....	145
7.1 ERMELO, VERHALEN UIT DE PRAKTIJK.....	145
7.2 MENTAAL PROBLEEM MET WILDE DIEREN.....	148
7.3 VELUWE, DEED RICHERT EN ANDEREN.....	150

8	DOOR DE OGEN VAN DE WOLF.....	155
8.1	UITERLIJK EN GEDRAG	155
8.2	VERSPREIDING.....	158
8.3	ONTWIKKELING WOLVENSTAND.....	159
8.4	VOEDSEL EN PROOIDIEREN	162
8.5	HUILEN MET DE WOLVEN	165
8.6	DE JAKHALS EN DE LYNX IN OPMARS.....	167
8.7	VRAGEN DIE ER BESTAAN OVER WOLVEN.....	172
	EPILOOG	179
	VERANTWOORDING	201

VOORWOORD

Nederland is al een tijdje in de ban van de wolf: de Nederwolf. We gaan van incident naar incident en steeds duidelijker wordt dat incidenten elkaar steeds sneller opvolgen en ook steeds grimmiger worden. Tegelijkertijd lijken beleidsmakers en politici zich met de situatie geen raad te weten. Zij verschuilen zich achter wetten, regels en het Europese natuurbeschermingsrecht. Ondertussen neemt de polarisatie in de samenleving alleen maar toe en is Nederland nu zo'n beetje onderverdeeld in wolvenknuffelaars en wolvenhaters, die elkaar continu in de haren vliegen. Zo trekt de Nederwolf niet alleen zijn spoor door de akkers (en woonwijken) van ons land, maar graaft hij zich ook een weg door onze hoofden. Door onze mentale gesteldheid. Zo bekeken is de wolf niet alleen een fenomenale schepping van de natuur, maar ook een buitengewoon fascinerend sociologisch fenomeen.

Hoe denken wij Nederlanders anno 2025 eigenlijk over natuur en wilde dieren? Hoe verhouden wij ons tot de natuur? De Nederwolf dwingt ons stelling te nemen. Vinden we het toelaatbaar dat een dorpje (Zwiggelte) in Drenthe in angst leeft, omdat een wolvenroedel de straten en erven onveilig maakt? Is dat een probleem voor en van de provincialen of dienen politici in Den Haag of Rotterdammers en Amsterdammers daar ook iets van te vinden? Zo bezien doorkruist de Nederwolf ook de kloof tussen stad en platteland. Vinden wij het normaal dat een bijtgrage hond wordt afgemaakt, terwijl een bijtgrage wolf vrij spel heeft. Kunnen we in dit kleine landje aan de zee überhaupt wel wolven laten leven zonder een vorm van beheer? En is die wolf niet gewoon een leuk verdienmodel geworden van talloze ecologen en natuurclubs?

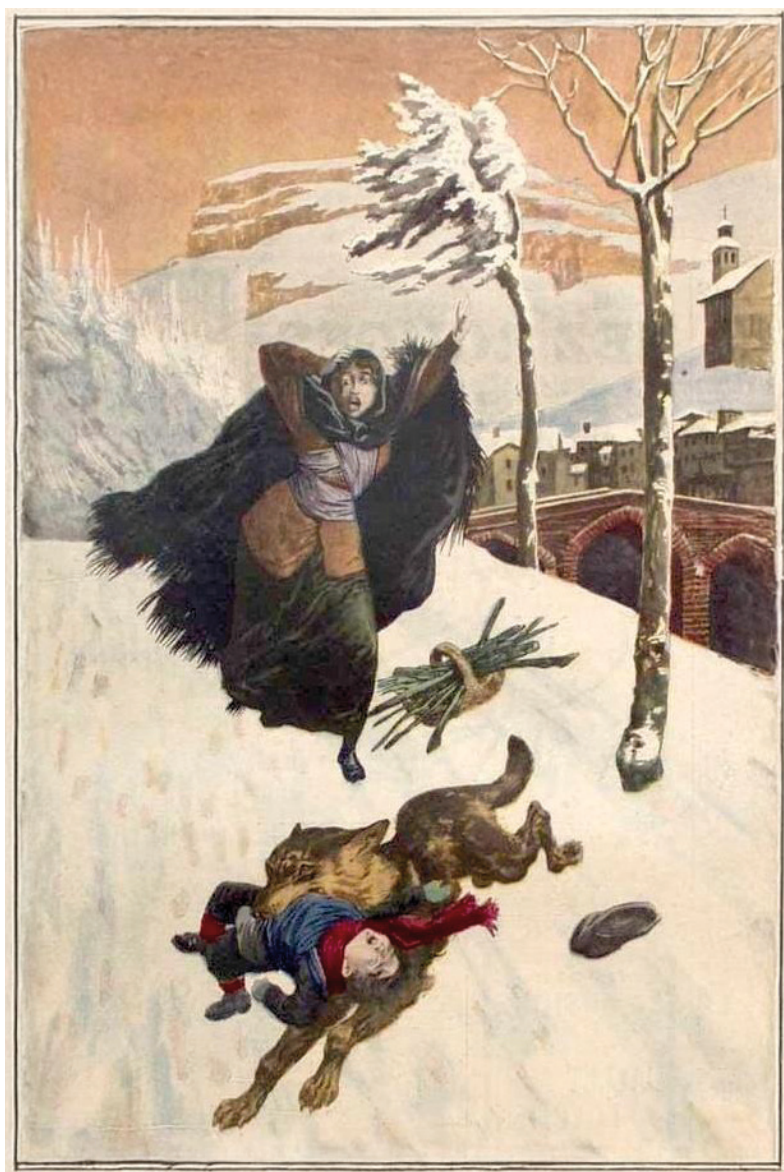
Wij (Oswin Schneeweisz en Wouter Roorda) kozen ervoor om in dit boek licht te werpen op al deze aspecten. Niet omdat we zulke grote wolvenkenners zijn, daar hebben we er al genoeg van in Neder-

land, maar omdat we oprecht journalistiek geïnteresseerd zijn en het wel en wee van de Nederwolf ons aan het hart gaat.

Wouter Roorda schreef de hoofdstukken 4, 5 en 6 over juridisering, rewilding en de dierenrechtenorganisaties/activisme. Journalist en jager *Oswin Schneeweisz* tekende voor de overige hoofdstukken en onze grote dank gaat uit naar onze tegenlezer Berend te Hennepe.

De groengekleurde 'Boxen' geven extra uitleg en verdieping, die kunnen overgeslagen worden zonder de draad van het verhaal kwijt te raken. Tot slot bevat de epiloog onze eindconclusie.

Oswin Schneeweisz en Wouter Roorda
Januari 2025

HOOFDSTUK 1

WOLVEN EN MENSEN

Oswin Schneeweisz

Schuilt er een wolf in mij? Als kind dwaalde ik al door de bossen op zoek naar Isegrim. En niet de postzegelbosjes in Nederland, maar de uitgestrekte wouden op de berghellingen van mijn geboorteland: Oostenrijk. Urenlang zat ik daar op een berghelling in Vorarlberg, kijkend naar de adelaar die in de verte zijn rondjes rond de bergtoppen vloog. Wachtend op de komst van de wolf. Elk krakend takje, elk plotseling geritsel uit het struweel kondigde voor mij de komst van de wolf aan. Maar de wolf liet zich natuurlijk niet zien, want die was aan het begin van de jaren zestig ook in Oostenrijk allang uitgestorven. En ook al was dat niet het geval geweest, de kans dat dat jongetje in zijn lederhose de wolf in de bek had kunnen kijken was minimaal geweest, want wolven die in het wild leven vertonen zich niet snel aan mensen. Waarom zouden ze ook? Dat heeft vanuit het oogpunt van de wolf in de afgelopen eeuwen alleen maar tot ellende en bloedvergieten geleid. Toch houdt het dier ons in dit kleine landje aan de zee flink bezig.

1.1 WAAROM NÓG EEN BOEK OVER DE WOLF?

De stapel met boeken en publicaties over de wolf wordt in rap tempo groter en de eerste vraag die gesteld moet worden is dan ook: waarom nóg een boek over de wolf? Omdat de realiteit van vandaag de dag ons dwingt de wolf in de ogen te kijken. En, zo is mijn bescheiden mening, dat doen we te weinig. Als wij geen keuzes maken, zal de ongebreidelde populatie-uitbreiding van de wolf ons in de toekomst dwingen keuzes te maken.

Is dit boek dan een vlammend pamflet tegen ongebreidelde vestiging van de wolf in ons overbevolkte land? Een pleidooi voor het beheeren van de wolf? Ja, want zonder beheer is er in dit overbevolkte landje – met 18 miljoen inwoners en alleen wat stukjes postzegel-natuur – voor de wolf geen plek. Als we de wolf dus een plek willen

geven – en of we dat moeten willen is misschien ook maar zeer de vraag – gaat dat niet zonder beheer.

Een wolf die zijn angst voor mensen verliest wordt gevaarlijk, dat weet elke wolvenkenner. Maar hoe zit het met mensen die hun angst voor de wolf zijn verloren? Die nemen onverantwoorde risico's, zoeken hun toevlucht in lapmiddelen als paintball-geweren en meer hekken. Ja, dit boek is een pleidooi voor beheer, maar niet zonder ook de nuances in de discussie te zoeken, omdat gefundeerde meningen in het maatschappelijk debat over de wolf tot nog toe veelal worden overstemd door het geschreeuw van zowel voor- als tegenstanders.

Dat we onze angst voor de wolf zijn verloren is niet meer dan begrijpelijk. Immers, in ons land is al een flinke eeuw lang geen wolf meer gezien. Het laatste exemplaar in ons land werd immers in 1845 bij Schinveld doodgeschoten. Later, in 1897, kwam bij Heeze nog een wolf aan zijn einde door een kogel, maar dat betrof vermoedelijk een zwervend exemplaar. Hoe dan ook, de wolf in Nederland gold lange tijd als uitgestorven. Sterker nog: de meeste Nederlanders die in de 20e eeuw opgroeiden kennen het beest alleen uit sprookjes, de *Fabeltjeskrant*, of uit de dierentuin natuurlijk. Dat de wolf ooit en vele eeuwen lang ook onze bossen en velden bewoonde en zo goed en kwaad als het ging met mensen samenleefde, was tot 2015 nagenoeg geheel uit het gemeenschappelijke geheugen verdwenen. In dat jaar werden de eerste zwervende wolven in Nederland opgemerkt en in 2019 werden er voor het eerst jongen geboren op de Veluwe.

Vanaf dat moment barstte de discussie over wat we nou met dat beest aan moeten los. Voor- en tegenstanders van de wolf vlogen elkaar in de haren en gedurende de afgelopen jaren is die discussie hopeloos gepolariseerd. De voorstanders gunnen het dier alle ruimte en de tegenstanders willen er zo snel mogelijk vanaf. Zo veroverde (eigenlijk is heroverde een beter woord) de wolf niet alleen ons land, maar ook de talkshowtafels waar voor- en tegenstanders elkaar steevast in de haren vliegen. Niet zelden verlopen dat soort discussies via een vast patroon:

- De voorstanders wijzen op de rechten van het dier, op het feit dat het geen exoot, maar een inheems dier betreft dat op eigen kracht ons land heeft weten te bereiken, op zijn ecologisch waardevolle functie als predator en ga zo nog maar even door.

- De tegenstanders brengen daar tegenin dat het huidige Nederland niet meer het Nederland van 1800 is. Het is te klein, er is te veel infrastructuur, de geiten en schapen en paarden en veulens worden uitgemoord door deze bloedlustige moordenaar, hij brengt ziektes over en er is te weinig leefgebied.

Het is een intrigerende discussie die ook de kloof tussen stad en platteland zichtbaar maakt: de meeste 'wolvenknuffelaars' vind je namelijk in de stad, de meeste anti-wolfgeluiden hoor je op het platteland. Het onderzoeksinstituut Wageningen Environmental Research concludeerde in een recent rapport dat het platteland de cultuur van hard werken, van leren en leven van het land, steeds verder ziet afnemen omdat we een dienstenmaatschappij zijn geworden: 'Het talent en de faciliteiten vertrekken naar de stad en het platteland loopt leeg. Ze (de plattelanders (red.)) hebben het gevoel geregeerd te worden vanuit de stad.'

Nu woon ik zelf op het platteland van Noord-Limburg en ja... ik kan deze stelling beamen. Er zijn hier maar weinig dorpelingen te vinden die staan te juichen als er weer eens ergens een wolf is gesignaleerd. Het is groen idealisme versus nuchtere boerenwijsheid. Maar het is in meerdere opzichten een fascinerende discussie, omdat het over veel meer gaat dan de wolf. Het gaat ook over de veranderende beeldvorming over stad en platteland. Vroeger stond het platteland voor het idyllische, voor de eenvoud en de ongereptheid. Criminaliteit, corruptie, drugs en andere duistere zaken behoorden tot het domein van de stad. Maar dat beeld is gaan kantelen en de discussie over de wolf laat precies die nieuwe contradictie zien. Het platteland is zijn onschuld verloren. De boeren zijn (gechargeerd) in de ogen van de stedeling gedegradeerd tot milieuvvervuilers en mest-fraudeurs en in al die lege schuren huizen nu de drugscriminelen die vroeger in de stad zaten.

Kortom, het platteland is niet betrouwbaar meer en het natuurbeheer is niet vooral meer een zaak van jagers, boeren en buitenlui, maar van terreinbeherende organisaties, ecologen, gesubsidieerde dierenclubs, provincies en landelijke politiek. Iedereen roert zich in de discussie, ook al staan ze zelden met hun voeten in de klei en wonen ze niet in gebieden waar de wolf daadwerkelijk overlast bezorgt.

En het is nogal gemakkelijk om te praten over dierenrechten als er geen wolf door je achtertuin loopt.

Maar de discussie legt ook iets bloot over wie we zijn als mens, over onze rol ten opzichte van de natuur, over hoe we werden opgevoed en wat we meekregen uit onze vroegste jeugd. Het gaat kortom over de relatie mens en dier. En die is nogal veranderd in de loop der eeuwen.

Een mooi taalkundig voorbeeld kwam ik tegen in een tekst in het *Tijdschrift voor Geschiedenis*. Neem het woord ‘hondenkar’. Vroeger wist iedereen dat dit ging over een kar, bijvoorbeeld van de melkboer. Die werd voortgetrokken door een of meerdere honden. Nu hebben we een compleet andere beeldvorming bij dat woord. Wat zie je voor je, als ik het woord hondenkar zeg? Precies, zo’n trendy karretje dat je achter de fiets kunt hangen om de hond in te vervoeren. Een soort luxe hondentaxi voor verwende eigentijdse ‘obesi-hondjes’. Zo zie je maar... de hond is van ‘voor de kar’ naar ‘in de kar’ gegaan. Dieren zijn kortom in de loop der tijd een flink stuk gestegen in de hiërarchie van de mensenwereld. Natuurlijk zijn er in het oude Egypte of bij de oude Grieken, ook altijd dieren geweest die zich konden beroepen op een goddelijke status, zoals de slang, de havik en de kat of de heilige koe. Maar in de westerse wereld was de mens-dierrelatie toch vooral eeuwenlang volstrekt hiërarchisch. Het dier was een middel, geen doel in zichzelf. Laat staan dat iemand ooit sprak over zoiets als een intrinsiek bestaansrecht. Het dier was werktuig, gezelschap, symbool, voedsel of iets dat ergens in het grote bos rondstruinde en dat je maar beter op afstand kon houden.

1.2 PASSIE VOOR DIEREN

Maar mensen waren en zijn tegelijkertijd ook heel gepassioneerd over dieren, zowel dieren in het wild als huisdieren. Archeologen vonden al ‘huisdieren’ in graven uit de steentijd. Waar komt die passie vandaan? ‘Daar zijn verschillende theorieën over,’ stelt Maarten Reesink, universitair docent mens-dierrelaties aan de Universiteit van Amsterdam. ‘De onlangs overleden Amerikaanse bioloog Edward Wilson stelde dat wij van nature gefascineerd zijn door dieren

omdat we onszelf erin herkennen. Er zijn biologen die menen dat het voortkomt uit de evolutie. Voor de jager/verzamelaar was het een levensvoorwaarde om je in te leven in andere dieren: niet alleen om te jagen, maar ook om zelf niet bejaagd te worden. Weer andere wetenschappers stellen dat wij een mensapensoort zijn die er van oorsprong, meer nog dan andere mensapen, een sociale manier van leven en opvoeden op nahield. Dat verklaart bijvoorbeeld onze passie voor huisdieren: een fenomeen dat je overal ter wereld en door de hele geschiedenis heen ziet. Dat is heel bijzonder, want ik ken geen enkel ander dier dat huisdieren heeft.’

‘We zijn, kortom, een extreem sociaal levende mensaap. Anders dan bij bijvoorbeeld chimpansees voeden wij niet alleen onze eigen kinderen op, maar ieder menselijk en niet-menselijk dier dat tot onze roedel behoort. Dat is een soort oerkracht, een reden van ons bestaan. En misschien zelfs wel de reden dat we het als mensheid zo succesvol hebben gedaan.’

Dat onze omgang met dieren aan het schuiven is gegaan blijkt wel uit de vele discussies over dierenrechten en dierenwelzijn. En die discussie is door de komst van de wolf behoorlijk op scherp gezet. Want wat moet je met dat beest dat onze schapen opvreet? ‘De mens heeft altijd een controversiële relatie gehad met de wolf’ schreef wolvenkenner Kaj Granlund in zijn boek *The Grey Wolf Revealed*. ‘Wolven zijn sinds het stenen tijdperk min of meer aangetrokken door mensen en hun tijdelijke nederzettingen. Voedselresten, slachtafval, visdarmen en uitwerpselen moeten verleidelijk zijn geweest als je, zoals alle wilde dieren, altijd op zoek bent naar eten. Het creëerde een nieuwe habitat, een ecologische niche, waarin een van de belangrijkste voorwaarden om te overleven de nabijheid van de mens is. Tegenwoordig leven muizen, ratten, duiven en vele insecten in deze niche zonder grote problemen.

1.3 VUILNISBELT-MODEL

Nu is de wolf terug en klopt hij aan de deur. Granlund baseert zich hierbij op wat wetenschappers ook wel het ‘vuilnisbelt-model’ noemen: wolven werden aangetrokken door slachtafval. Ze leerden

leven in de nabijheid van mensen en zo domesticeerden sommige wolven tot hond. De wolven domesticeerden zo'n 15 duizend jaar geleden dus zichzelf. De mens had daar helemaal geen directe bemoeienis mee.

Het is een aannemelijke theorie, maar het is niet de enige theorie. Wolvologen Raymond Pierotti en Brandy R. Fogg pleitten in hun boek *The First Domestication, How Wolves and Humans Coevolved* voor een andere hypothese. Zij stellen dat een roedel wolven zo'n 100.000 jaar geleden dicht bij mensen een hol maakte. Op sommige dagen gaven mensen voedsel en speelden ze met de wolven. Op andere dagen observeerden mensen deze wolven, die jaagden, en leerden zo nieuwe technieken om voedsel te bemachtigen. Naarmate de tijd verstreek, bleven sommige wolven bij de mensen wonen, terwijl andere elders families vormden. De conclusie van Pierotti en Fogg zal menig wolfhater niet prettig in de oren klinken. Zij stellen namelijk dat de vroege fase van contact tussen mensen en wolven wederzijds voordelig was en dat wolven al duizenden jaren zeer nauwe metgezellen van mensen zijn geweest. Zo blijft er weinig over van dat vijanddenken van de anti-wolfliga.

Dat wolven, net als honden, een innige band kunnen vormen met mensen bewees ook onderzoeker Christina Hansen Wheat. Zij bestudeerde de invloed van domesticatie op gedrag. Om dit te bestuderen, voedde zij en haar team tien jonge wolven en twaalf puppy's op en liet hen vervolgens verschillende gedragstests ondergaan. Eén van deze tests betrof de bekende 'vreemdesituatietest'; een test die oorspronkelijk ontwikkeld is om hechtingsgedrag bij jonge kinderen te beoordelen. Gedurende dit experiment komt een bekend persoon en een vreemdeling om de beurt in en uit een testruimte om zo een ietwat stressvolle situatie te creëren. De gedachte hierachter is dat door deze tamelijk stressvolle situatie, het kind, of in dit geval het dier, 'troost' zal zoeken bij degene waarbij hij zich vertrouwd voelt.

In wezen zochten de onderzoekers tijdens de 'vreemdesituatietest' of de wolven en de honden onderscheid konden maken tussen de bekende persoon en de vreemdeling. Zo bestudeerden ze of de dieren meer genegenheid naar de bekende persoon vertoonden, meer de tijd namen om deze persoon te begroeten en fysiek con-